

ETYMA

69. ἀμόρα

pomeni po Athen. 14,646 d toliko kot „μελίτωμα = medeni kolač“; isto besedo omenja Hesych.: ἀμόρα· σεμίδαλις ἐφθῆ σὺν μέλιτι; cf. Kaibel, Com. Gr. Frg. 213. Odtod ἀμορίτης ἄρτος Sept.

Beseda mora biti dorska, kot kaže -α v zvezi z nasl. glosama: ἀμορβίτης· πλακοῦντος εἶδος παρὰ Σικελοῖς = Gl. Italiot. 173 pri Kaibelu op. cit. 213, Athen. 14, 646 f.

ἀμοργίτας· πλακοῦντας Hesych. s. v. ἀμόρα.

Poleg teh oblik imamo pa tudi nasl. z začetnim o-jevskim vokalom:

ὄμωρος = ἄρου γένος pri Athen. 3, 110 b = Epicharm, frg. 52 pri Kaibelu op. cit. 100 in Athen. 3, 110 c = Sophron, frg. 27 pri Kaibelu 158. Odtod izvedeno je:

ὄμορίτας· ἄρτος ἐκ πυροῦ διητημένου γεγωνῶς Hesych. in ta citira tudi ὄμουρα· σεμίδαλις ἐφθῆ, μέλι ἔχουσα καὶ σησάμην.

Popolnoma jasno je, da zadnje oblike kažejo na dorsko *ὄμορΦος in *ὄμορΦα. Kaj je početi z o-jevskim začetkom, namesto siceršnjega ἀ-, je težko reči. Morda so vplivala komposita s ὄμο-, posebno ὄμουρος, ὄμορος „sosedni“ i. dr.¹⁾; na vsak način je lahko sprememba nastala šele pri leksikografih oziroma v njih gramatičnih predlogah.

Če izhajamo iz oblike ἀμόρΦα kot prvotne za vso skupino, so tvorbe na -ίτης na vsak način izvedene odtod kot n. pr. στααίτας· πλακοῦς ποιὸς ἐκ στααίτος (Athen. 14, 646 b), zlasti pa κρμνίτης· πλακοῦς ποιὸς διὰ κρμνων γινόμενος (Athen. l. c. a), t. j. dokazujejo, da je njih osnova ime snovi, iz katere je kolač narejen. Ker je Hesych. interpretament pri ἀμόρα σεμίδαλις ἐφθῆ, s čimer imamo že podan prvotni in tudi še v dobi zapisa znani pomen besede, posebno pa kaže na to dejstvo zadosti jasno razmerje med ὄμουρα = σεμίδαλις ἐφθῆ in ὄμορίτας ἄρτος ἐκ πυροῦ, kjer razmerje „snov“ : „izdelek iz te snovi“ stopa jasno pred oči, je morala ta snov biti „fino presejana ali zmleta moka“, znana pod imenom σεμίδαλις. Tu imamo opravljen sinonimno besedo za ta pojem in iz tega je treba izhajati pri etimologiji.

¹⁾ Prim. zlasti Hesych. ὄμορβειν· ἀκολουθεῖν namesto običajnega ἀμ-!

Pojem „moka“ izvira običajno iz „produkt mletja“ ali „drobljenja“, prim. za prvo nem. *Mehl*: *Mahlen*, za drugo slov. *moka*: *mehak*, koren **menq-*. Posebno pri „fini moki“ je tak izhodiščni pomen takorekoč nujen: * $\acute{\alpha}$ - $\mu\acute{o}\rho\alpha$ tedaj samo po sebi sili k primerjavi s korenom **mer-* „drobiti“ in njega izvedenkami; naj omenim zl. sti. *mḡpāti* „drobi, zmečka, stre“ in k morfološki strani zl. adjektivne izvedenke s sufiksom -*uo-* i. p.: ir. *meirb* „mehak“ iz **mer-ur-*, ags. *mearu* „drobljiv, krhek, nežen“, stvn. *maro* „krhek, zrel, nežen“, oba iz **mar-wa* = ievr. **mor-uo-*, stvn. *murawi* in *murwi* „krhek“, s slov. *mrva* iz ievr. **mḡ-uo-* i. p.

Tudi $\acute{\alpha}\mu\acute{o}\rho\alpha$ je potemtakem prvotno adjektiv, identičen s stvn. = ags. **marwa-* in pomeni najprej „zdrobljen“ — pomen možnosti, ki ga kaže germanska beseda, je samo rahla pomen-ska tančina. $\acute{\alpha}$ - bo imel tu funkcijo kopulativa, t. j. ievr. **sm*²⁾); podoben primer iz iste sfere imamo v gr. $\acute{\alpha}\mu\upsilon\lambda\omicron\varsigma$ „kolač“ iz fine moke“, ki spada k $\mu\acute{o}\lambda\eta$ in mora pomeniti po zgornjem „dobro zmlet“, kot je to domneval n. pr. Prellwitz, EW., 2. Aufl., str. 35: $\acute{\alpha}$ -copul. + $\mu\acute{o}\lambda\eta$; razlaga iz „ungemahlen“, kot to hoče n. pr. Frisk, Gr. EW. 97, postavlja osnovni pomen ravno na glavo.

70. $\acute{\alpha}\mu\upsilon\gamma\delta\acute{\alpha}\lambda\eta$

„mandljevec“, običajno ($\acute{\alpha}\mu\upsilon\gamma\delta\acute{\alpha}\lambda\eta$ in) $\acute{\alpha}\mu\upsilon\gamma\delta\alpha\lambda\eta$ za drevo, toda $\acute{\alpha}\mu\upsilon\gamma\delta\acute{\alpha}\lambda\eta$ poleg $\acute{\alpha}\mu\acute{o}\gamma\delta\alpha\lambda\omicron\nu$ za sad, gl. PWRE s. v. S to stranjo se loči od običajnih besed za drevesa in njih sadove in je zato verjetno, da imamo iskati prvotno stran v $\acute{\alpha}\mu\upsilon\gamma\delta\acute{\alpha}\lambda\eta$ „mandelj kot sad“; rabljeno tudi za drevo; šele sek. pa je nastal ntr. $\acute{\alpha}\mu\acute{o}\gamma\delta\alpha\lambda\omicron\nu$ za sad, enako kot pozno nastopi „korektni“ $\acute{\alpha}\mu\acute{o}\gamma\delta\alpha\lambda\omicron\varsigma$ za drevo (Luc. pro merc. cond. 5).

Ker je izhodišče ime za sad, je treba najti razlago za ta pojem. Tu je treba upoštevati predvsem vzporedno obliko $\acute{\alpha}\mu\upsilon\sigma\gamma\acute{\epsilon}\lambda\alpha$ oziroma $\acute{\alpha}\mu\upsilon\sigma\gamma\acute{\upsilon}\lambda\alpha$ f., dorsko = $\acute{\alpha}\mu\upsilon\gamma\delta\acute{\alpha}\lambda\eta$, zabeleženo na napisih v Kyrene. S stališča eventualne izposoje je ta okoliščina zelo neugodna, ker je malo verjetno, da bi se konsonantni skupini -*gd-* in -*zg-* mogli menjavati v razmeroma v pozno dobo postavljeni izposojenki. Če pa je beseda domača, gre za glasovni proces, po katerem bi starejši -*gd-* prešel dial. v -*dg-* in bi tu nastala spirantizacija *d*, t. j. bi dobili -*dg-*, -*dg-* > dorski -*zg-*; možno je seveda, da je prvoten -*dg-* in da gre v atiškem $\acute{\alpha}\mu\upsilon\gamma\delta\acute{\alpha}\lambda\eta$ za metatezo znanega tipa dental + gutural > gutural + dental. Da bi v $\acute{\alpha}\mu\upsilon\sigma\gamma\acute{\epsilon}\lambda\alpha$ morali izhajati iz drugačne praoblike, nekako iz * $\acute{\alpha}\mu\upsilon\gamma\text{-}\sigma\kappa\text{-}$, je seveda tudi možno in bi olajšalo fonetično razlago; -*zg-* iz -*g-sk-* je čisto navaden, cf. $\mu\acute{i}\sigma\gamma\omega$ iz * $\mu\acute{i}\gamma\text{-}\sigma\kappa\omega$ i. dr.

²⁾ Ali ievr. **n* „v“ zaradi pomanjkanja spir. aspra v juž. italški besedi?

Sufiks *-αλο/ᾱ, -ελο/ᾱ* se semtertja pridevlje kot sekunda-
ren formant, cf. predvsem κρόκη: κροκάλη, κόκκος: κόκκαλος,
Schwyzler, Gr. Gr. I, 483 sq.; posebno κορυδ-αλλός in νεκύδ-
ακ(λ)ος. Po vsem tem bi smeli izhajati od nekega osnovnega
debla *ἄμυγ-δο-/ᾱ- oz. *ἄμυγ-σκο/ᾱ- in sicer v pomenu „jedro,
trdi del sadu“ ali „trda, orehu podobna tvorba sadu“. Ali je
ᾱ- iz ievr. *ḡ- „v“ in je osnova pomenila „v trdi lupini se na-
hajajoč“, ni mogoče trditi z gotovostjo. Na vsak način pa sta
obe tvorbi po sufiksih gladko grški, cf. λίγ-δο-ς „možnar“, χέρα-
δος „grušč“, pri bolj rastlinskem besedišču ἄχερ-δο-ς „hruška“
in ῥάβ-δο-ς „palica“, za -σκ- pa n. pr. πέ(κ)-σκος „skorja“,
δί(κ)-σκος „metalna plošča“ itd.

Korenski element je isti kot v sinonimu za ἄμυγδάλη,
namreč v besedi μύκηρος ali v domačem izgovoru μούκηρος.
O besedi poroča Athen. II 53 b: Ὅτι Πάμφιλος ἐν Γλώσσαις
μουκηροβαγόν φησι καλεῖσθαι τὸν καρυοκατάκτην ὑπὸ τῶν Λα-
κῶνων ἀντὶ τοῦ ἄμυγδαλοκατάκτην· μουκήρους γὰρ Λάκωνες
καλοῦσι τὰ ἄμυγδαλα in II 52 c . . . Λάκωνας δὲ Σέλευκος ἐν
Γλώσσαις φησὶ καλεῖν τὰ μαλακὰ κάρυα μυκήρους, Τητίους δὲ
τὰ γλυκῆα κάρυα. Ἀμερίας δὲ φησὶ μύκηρον τὴν ἄμυγδάλην κα-
λεῖσθαι. Cf. tudi Hesych. μουκηρόβας = zg. μουκηροβαγός.

Ta beseda je bila izvedena od korena **muk-* „vlažen, me-
hek“ v lat. *mūcus* gr. μύξα etc., kot da bi imeli opravka z
„weiche, schleimige Frucht“, n. pr. Hehn, Kulturpflanzen und
Haustiere⁷, 603 sq. Toda pomen „τὰ μαλακὰ κάρυα“ je gotovo
specifično dialektična stvar, ki s splošnim pojmom „oreh, orehu
podoben sad“, kot ga sicer vidimo, ni v nobenem nasprotju in
ne more bistveno vplivati na etimologijo. Pojem „oreh“ na
sploh gre pa najbolje na starejši pomen „jedro“, „gruča“ i. p.
in ta pomen je po mojem bil prvoten tudi za našo skupino.
Gre namreč za izvedenko od korena **muk-*, **mug-* i. p. s po-
menom „Haufe“ und Zuhör, ki ga navaja Pokórny, Idg.
EW. 752: gr. μύκων σωρός, θηρών (Hesych.), st. isl. *mūgi* „kup,
množica“, k pomenu „gruča“ cf. sr. v. nem. *mocke* „Klumpen,
Brocken“, bavar. *Mauche* „izrastek, oteklina na konjevi nogi“
i. dr. Pomen „kup“ bo potemtakem iz prv. „masa, okrogla
gmota“, kot: sl. *kup*, nem. *Haufe* i. d. < prv. „okrogla gmota“
i. d. Pomen „jednat“, „trdno stisnjen“ ali podobno tiči kot
postranska niansa našega korena v ags. *mēagol* „čvrst“, ki mu
smemo dodati Hesych. glosa μυκηρόν συνεχές, ἀχανές, kjer
gre brez dvoma za osnovo **muk-lā* „stisnjena gmota“, „trdna
masa“. Na ta postranski pomen najprimerneje navežemo pomen
„trdo jedro“ ali „oreh“ v naslovni skupini in v μύκηρος. Nekaj
— negotovih — nadaljnjih sorodnikov: Petersson, Balt. u. Slav.
85—87, cf. zl. sti. *mudga-* „phaseolus mungo“ in *mudgara-* „kla-
divo“ (**muzgo*).

Dosedaj so domnevali, da je ἄμυγδάλη tujka, ker je tud-
sad importiran: Hehn—Schrader, Kulturpflanzen⁷ 395.603 sq.

Boisacq s. v., Frisk, Gr. EW. 96. Toda domnevne semitske predloge 'em gēdôlâh „große Mutter“ ali magdî' ēl „dar božji“ so v resnici fantastične. Kljub temu, da je predmet tuj, se ga je oprijelo delno čisto grško ime: κάρυον „mandelj“ (Sept. etc.) in zgoraj omeni μάκρηος. Zato ni presenetljivo, če je tudi ἀμυγδάλη čisto grška beseda.

71. ἀργιλιπής

je zabeležen že pri Arhilohu fr. 160; konsonantno deblo pa je v obliki ἀργιλίψ zabeleženo pri Nikandru Ther. 213, tu o kačah. Pomen je po vsej verjetnosti „bel“, Schol.: „ἐκλευκοί“. Sem spada tudi — gotovo umetno — lastno ime Ἀργίλιπος „ime Kiklopa“ Nonn. 28, 174.

Dosedanje razlage na noben način ne ustrezajo: zveza ἀργι+λιπ- „tolščca, mast“, t. j. „ki je namazan, da se sveti“ je pomensko malo verjetna, še manj pa, tudi s stališča oblike, Friskovo mnenje (EW. 161 sl.), po katerem naj bi šlo za obrnitev komposita tipa *λιπ-αυγής. Taka obrnitev je prav gotovo precej prisiljena.

Kljub temu, da imamo v prvem delu opravka z znanim kompositionelnim ἀργι- „bleščec“, se mi zdi, da je tudi 2. del sestave beseda s pomenom „svetel, bleščec“; imeli bi samo tautološko sestavo. Tedaj smemo primerjati znani jevr. koren. *leip-, *lip- „prižgati, bleščati se, goreti“ v lit. *lipst* „gori“, *liepsnâ* „plamen“, let. *lipt* „blesteti, prižgati“, luž. *lipotaš* „blesteti“, sti. *lip-* „prižgati“, stnord. *leiptr* „blisk“ (Pokorny, Idg. EW. 653). Skupino je treba ločiti od *lāp- v gr. λάμπω, o tem pozneje.

72. δειν...καὶ στρέφειν.

Κύριοι pri Hesych. je O. Hoffmann, BB. XV 94 utrdil ob dveh drugih glosah istega avtorja: ἐπιδεῦσαι ἐπιστρέφειν in ἐπίδε(υ)σον· ἐπίστρεψον. S tem je dobil grško glagolno deblo *deu- „herumwenden, herumdrehen“. Ker je prva glosa kiprijska, je zanimivo, da nam isti dialekt izpričuje še en primerek tega korena, namreč δύσσαι τοῦ τοίχου τὰ περίε. Κύριοι, spet pri Hesych., toda od šibkega korenskega debela *du-; k morfološki plati cf. Hoffmann l. c.: -σ-εσ- kot v ἄλ-σο-ς, ἄρ-σο-ς, φάρ-σο-ς itd. Prvotni pomen bi bil „das rings um die Mauer Herumgewundene“ = splošnogrško στεφάνη.

Morda je sem treba postaviti tudi Alkajev verz (9, 2): ἃ ποι Κορωνείας ἐπιδεύ[αο]. Tako vsaj je domneval Fick, BB. XVII 183, ki je že tudi pokazal na Hesych. ἐπίδε(υ)σον, ἐπιδεῦσαι in δειν.

Dosedaj je to deblo ostalo nezapaženo; zdi se mi pa, da je v njem treba iskati ostanek precej obširne ievr. skupine, ki jo tu predstavljam:

1. Najprej naj omenim, da ima toharski jezik ohranjeno verbalno deblo AB *tsu-*, B *tsuw-* „sich fügen (akt.), „haften“ (med.), n. pr. B praes. III *tswetär* itd., kavzat. „fügen, hinzufügen“; oblike gl. pri Krause, Westtocharische Gramm. I 309; za dialekt A cf. Schulze—Sieg—Siegling, Tocharische Grammatik 484, cf. praes. med. *tswätär* itd. J. Duchesne—Guillemin, BSL. 41, 178 je ta glagol primerjal z gr. ῥῥῶμιξ „vrv“, toda po tej etimologiji bi imeli opravka s korenem **dhōu-* — cf. Pokorny, Idg. EW. 272 — in bi bil toharski *ts-* nerazjasnjen; kajti po zadosti jasnem zakonu, ki ga je predočil Pedersen, Z. tocharischen Sprachgeschichte 22 sl. more *ts-* nastati v toharščini s palatalizacijo le v korenih tipa dental + dvoglasnik (*eu*); zveza z grškim δει- je po tem zakonu popolnoma pravilna. Pomen „združiti, sklopiti“ je razumljiv iz prvotnega „zvezati“, „spojiti“.

2. Na pomen „vezati“ gre po mojem germanski substantiv *teu-dra-* „vrv“ v stnord. *tjōdr* „Spannseil, Bindseil“, stvnem. *zeotar* „Vordeichsel“, cf. n. pr. Fick—Falk—Torp III⁴ 165; ta in mnogi drugi so videli v tej besedi izvedenko krajšega korena **deu-* „vleči“, cf. Pokorny, Idg. EW. 221. V naši zvezi gre za preprost nomen instrumenti **deu-tró-m* „sredstvo za vezanje“.

3. Nadalje spravljam sem zapadnoevropski substantiv **dū-no-m* „plot, ograja, obzidje — obzidano mesto“: ir. *dūn* „utrjeno mesto“, galsko *dūnum* v krajevnih imenih itd., ags. *tūn* „plot okoli hiše, vrt, dvorišče, vas, mesto“, stvn. *zūn* „plot, ograja“; dosedaj je bila ta skupina brez prave razlage, primerjava z gr. δύναιμι kot „fester Platz“ i. p. (n. pr. Fick—Falk—Torp III⁴ 165) nikakor ne zadeva prvotnega pomena; ta je namreč brez dvoma „ogreja, plot“, šele sekundarno „ogreja ali obzidje“ kot utrjevalno sredstvo. Beseda takoj spominja na gr. δύσα, saj sta si skoraj sinonima, in je po vsej verjetnosti star particip s pomenom „spleten“ (iz „zvit“), cf. slovensko *plot* : *plesti*.

4. Končno gre sem še ievr. ime telesnega dela **deus-*, **dous-*, **dus-* „rama, spodnja ali zgornja laketa“ v sti. *dōš-*, gen. *dōšnās*, av. *dāōš-*, n. perz. *dōš*, st. ir. *dōe*, gen. *dōat*, lit. *pa-duse* = slov. *pazduha* in končno scsl. *pazuxa* „κόλπος“. Beseda je pravzaprav deblo na *-es-* s starinsko, oznakam telesnih delov prilagojeno fleksijo in mora pomeniti nekako „telesni del, ki se upogiba“, cf. slov. **olkstō* „laketa“ in lat. *lacertus*, ki skupaj z vrsto sorodnikov izhajata iz ievr. **eleq-* „upogibati“.

Pomensko jedro korena **deu-* bo potemtakem „upogibati, viti“; odtod „obračati“ v grških glagolih. Iz „viti, upogibati“ pa se je razvil nadaljnji pomen „plesti, vezati“, cf. k temu ievr. **plek-* „plesti“ od **pel-* „upogibati, viti“, **uel-* „viti, plesti, obra-

čati, vezati itd.", n. pr. v gr. ἔλλεδανοί „vezi za snope“, zlasti v εὐλήρα in sorodnikih, ki imajo isti pomen kot germ. **teu-dra-*; itd. Končni pomenski razvoj „zvezati, spojiti“ kaže toharščina, kot n. pr. stoji poleg sti. *na(d)h-* „zvezati, zavozljati“ in lat. *nōdus* sti. *nahuš-(a)-* „sosed, prijatelj“ ali poleg stf.-avest. *paš-* „vez“ nem. *fügen*, lat. *pangere* itd.

73. δρυάζειν

je zabeleženo pri Hesych. v aor. δρυάσαι κατακλυμβῆσαι; poleg tega δρύεται κρύπεται pri istem.

V reduplicirani obliki: δενδρυάζειν τὸ καταδύνειν καὶ κρύπτεσθαι, κυρίως εἰς τὰς δρυς, καταχρηστικῶς δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ ἀπλῶς δύνειν καὶ κρύπτειν, . . . σημαίνει καὶ τὸ καθ' ὕδατος δόεσθαι καὶ κρύπτειν ἑαυτὸν Etym. M. 255, 55—256, 1 sqq. Skoraj isto prinaša Suid.; Eust. ad Il. 3, 152; δενδρυάζειν ταπεινῶς ὑπὸ τὰς δρυς παραφεύγειν, προστρέχειν σκέπη (Hesych.). Cf. sestavo: ὑποδενδρυάσαι ὑποδύναί που καὶ πηῆσαι ὑπὸ σκέπην Phot., Suid., tōda = τὸ ἐξ ἀφανοῦς καὶ αἰφνιδίως ἐπιφαίνεσθαι pri Hesych. Koroški glagol δενδρῶν pa je zabeležen v pomenu „potopiti se v vodo“ v IG. 4, 952, 20 (Epidaurus).

Splošni pomen je „potopiti se, potuhniti se kam“. Tak pomen gre najlaže na oznako gibanja na nižje mesto: cf. slov. *po-niknōti*: *ni-* „dol“, gr. δύω: **deu-*, **deus-* „ponižati se, dol iti“ (Pokorný, ldg. EW. 217 sq.) i. dr., celo slov. *po-topiti*: gr. ταπεινός!

Tak prvotni pomen nam daje pravico, da navežemo nasl. besede:

1. let. *drugt* „sich mindern, zusammensinken“ (Mühlenbach—Endzelin I 503), *sadragt* „sich erniedrigen, sich demütigen“ (ibd. III 613), *sadrunkt* 1. „zusammenschumpfen“, 2. „verfallen, einstürzen“, *sadrucis cilvēks* „deprimiert, ki je izgubil pogum“ (ibd. III 613). Mühlenbach—Endzelin I 503 vežeta skupino z ags. *dr̥yge* „suh“, nem. *trocken*, vendar pa je treba priznati, da je pomen precej daleč. V zvezi z gr. δρυ- gre preprosto za podaljšek z guturalom, ki je silno pogost v let. jeziku in torej ne more delati težav.

2. S to let. obliko vežejo Fick—Falk—Torp III⁴ 171 sl. nasl. germansko skupino: ags. *trūcian* „fehlen, ermangeln, zu kurz kommen“, angl. *truckle* „sich demütigen“, sr. d. nem. *troggelen* „betrügen, betteln“, dalje ir. *druch* „karg, schlecht“, kimr. *drwg* „id.“, prv. pomen nekako „ponižati se, propasti“, cf. gr. παχός i. dr. izpeljanke od πακ- „pasti, sključiti se“, prvotni, nepodaljšani koren bi bil st. nord. *traudla* adv. „s težavo“, *traudr* „unwillig“, *trauda* „fehlen, mangeln“. Cf. tudi Walde—P. I 800.

Pred seboj imamo torej ievr. *dreu-, delno z guturalno podaljšavo *dreu-q/g-, v pomenu „premkati se navzdol = pasti, potopiti se, upadati“. K pomenom v germ. in let. primerjaj še: lit. *gūrti* „zerfallen, zerbröckeln — hinfällig werden, abschwachen“, *gurlūs* „schwach, hinfällig“, vse od korena *guer- „pa-dati, pogrezati se“ i. dr.³⁾

Danielssonova in Lagercrantzova, KZ. 37, 176 sl. predlagana etimologija, po kateri naj bi besede šle k sti. *drávati*, je malo verjetna, ker pomen ne ustreza.

74. ἡλύγη, ἡλυξ

„senca“ (Erot. s. v. ἐπηλυγάζομαι in Hesych. s. v. ἡλυγισμένος; itd.; v prenesenem pomenu pri Aristoph. Ach. 684); ἡλυγαῖος Suid., ἡλυγιζω Hesych.; ἐπηλυξ „ki skriva, daje senco“ Eur. Cycl. 680, ἐπηλυγάζομαι „skrivati“ itd.“ Aristot., Plat. itd.; končno λυγη „mrak“ Suid., Eust. 689, 18; λυγαῖος „temen, senčen“ so dosedaj še nejasni, kajti niti razlaga Froehdeja, BB. VII 329, po kateri naj bi imeli opravka z *lug- : *u^lg- v nem. *Wolke*, niti moderno mnenje, po katerem naj bi šel λυγ-, ἡλυγ- na prv. pomen „temen = vlažen : močvirje“, t. j. k slov. *luža* itd. (Pokorny, Idg. EW. 686; cf. ZA V, 1955, 116) ne odgovarjata zahtevam pomena.

V kelt. imamo koren *leuk- „blesteti“ zabeležen v pomenu „črn“: sr. ir. *loch* „črn“, kimr. *llwg* „schwarzgelb“, *llug* „črn“, cf. Pokorny 688. V tem je rešitev tudi za grške besede: razlika je samo v tem, da imamo na koncu grškega korena -g-, kar pa je opravičljivo, saj nam kelt. *lug-rā „blesteča“ = kimr. *lloer* „mesec“ (Loth, RC. 36, 103) kaže isto korensko varianto.

Vprašanje pa je vendarle, ali ni morda bolje ločiti keltsko in grško skupino od korena *leuq- „blesteti“ in jo osamosvojiti. Težko je namreč tvegati domnevo, da je na dveh različnih koncih ievr. področja nastopila skoraj ista pomenska sprememba. Če bi se držali zveze z *leuq-, bi šlo v grščini morda še najbolje preko „polmrak“, cf. ἀμφιλύκη in λυκόφως „somrak“ (kot λύγη). Iz tega dvoumnega pomena bi prišli do končno odločenega „tema, mrak“, tudi slov. *sénb* kot prvotno soroden s *si-jati* kaže podoben razvoj; ἡλύγη pa že s svojim predlogom „blizu, pri“, cf. Specht, Urspr. der idg. Dekl. 12¹, kaže na možnost razvoja „so-luč“ = „to, kar je ob svetlobi“, „kar spremlja svetlobo“.

³⁾ St. nord. besede gredo namreč najbolje na prv. pomen „slaboten“.

75. κενέβρεια

pomeni po starih gramatikih tri stvari:

A. = θνησείδιος po Aelian. N. A. 6, 2, torej še adjektiv;

B. kot substantiv pa 1. τὰ θνησίδια καὶ νεκρομαῖα κρέα po Hesych. in Suid., podobno Erotian 82, 8 i. dr. in 2. „kraj, kjer prodajajo tako meso“, cf. Erotian l. cit. . . . καὶ τὴν ἀγοράν; ὅπου πωλεῖται τὰ τοιαῦτα, podobno Phot.: κενέβρεια ἐν οἷς τὰ νεκρομαῖα καὶ τοὺς ἀπέργους ὄνους κατακόπτουσιν . . . V literaturi je beseda zabeležena edino pri Aristofanu: Av. 538 in fr. 693 = Kock, Com. Att. Frg. I 561, na zadržnem mestu v singularu, obakrat pa v pomenu B 1.

Beseda je brez dvoma prvotno adjektiv, tvorjen z znanim sufiksom -ειος in mora pomeni prvotno „od mrhovine, od poginule živali“, cf. βόειος, τάρειος etc. Pomen A je torej primaren. Substantivirana raba je tudi sama po sebi jasna; vendar bi v pomenu B 2 smeli domnevati prvotno samostojno tvorbo na -ειον, ako je namreč pomen zadosten razlog za to, da poleg adjektiva κενέβρειος nastavimo samostojno tvorjen nomen loci κενεβρείον.

Osnova tega adjektiva je brez dvoma nek substantiv *κενεβρόν, *κενεβρά „mrhovina, propadla, poginula žival“. To nas takoj spomni na Hesych. glosa κελεβρά: λεπτά καὶ νεκρά κτήνη. Thes. Gr. L. IV 1419 pripominja: Haec κενέβρεια dicuntur. To pripombo moramo izrabiti za našo etimologijo: zaporedje glasov -n- . . . -r- na eni strani in -l- . . . -r- na drugi nam daje pravico, da mislimo na dva različna rezultata neke prvotno skupne oblike z dvema -r-: le z disimilatorično pretvorbo prvega -r- v zaporedju -r- . . . -r- moremo priti do teh dveh oblik. Praoblika je torej bila *kere/abro-.

S to analizo dosežemo na lahek način navezavo na ievr. koren *kerē- „versehren“, intr. „zerfallen, vermorschen“ pri Pokornju, Idg. EW. 578, cf. gr. κήρ „smrt“, κηραίνω „poškodujem, uničujem“, lat. carīēs „gniloba, trohnoba“. Pomen se da gladko opravičiti že z lat. besedo. Grški kere- gre na ievr. *kere- preko prvotnega gr. *κερα- ali pa direktno z razvojem -a- v set-bazi ē-jevske vrste v grški -e-.

Pristaviti imamo še eno grško glosa: Hesych. κερβαλά: ἀσθενή, μεγάλη. V tej besedi imamo opravka s pomenom „slaboten, mršav“, tako je namreč treba razumeti interpretament „μεγάλα“: „velik“ = „dolg“ = „suh, mršav“, cf. k' pomenskemu razvoju μακρός, ki je tudi prvotno pomenil „mršav“, da se potem rabi za „dolžino“ nasploh. Seveda ni oblika te glose nikakor identična s κελεβρά in κενεβρό-. Ohranja nam pa prvotni -r- v korenu; sufiks -αλο- stoji tudi v pomensko sorodnem ἀπαλός „nežen“, v ἀταλός „otroški“ itd. in je morda pri κερβαλά analogičen. κερβ- pa odgovarja *κερεβ- v zgoraj zaklju-

čeni pragrški obliki⁴⁾. Da je tu pomen „slaboten, mršav“, je lahko izvedljivo iz starejše pomenske stopnje „hirajoč, bolehen“.

Preostane nam sufiks. Ta je brez dvoma sestavljen iz značnega labialnega sufiksa *-bo-*, o katerem je znano, da se rabi predvsem v besedah, ki pomenijo telesne ali duševne „hibe“, cf. κολο-βό-ς, κλαμβός, σκαμβός itd. Pri besedi, ki pomeni „hirajoč“ ali „propadel“, je tak sufiks tudi razumljiv. Imeli bi torej ievr. praobliko **kerə-bo-s* in eventualno **ker-bo-*, ako je κερβαλά od vsega začetka imelo anit-bazo. Ob tej obliki se moramo spomniti neke toharske oblike z zelo značilnim sufiksalskim delom: A *kāryap*, *kārip* „škoda“, B *karep* „škoda“ in „malfaisant“ po Lévi, *Fragments des textes koutch.* 120. Besedo je postavil že van Windekens, *Lexique étym. des dial. tokh.* 30 k ievr. korenu **ker-ē-* „drobiti“. Nerazloženo je pa ostalo, kaj stoji za čudnim *-yap*, *-ip*, *-ep*. Za sestavo z glagolnim delom *yap-* „delati“ ne gre že iz morfoloških, pa tudi dialektoloških ozirov. Preostane le razlaga s sufiksom in tu moremo s pridom uporabiti naš že ievr. sufiks *-bo-*: *-ya-* etc. pred *-p-* gre gladko na prvotni **-ē-*, vokal v prvem zlogu pa bi smel iziti iz ievr. reduciranega *-ə-*: praoblika tega toharskega adjektiva bi torej bila **kərē-bo-s* „uničujoč, škodljiv“. Nasproti **kerə-bo-s* in **ker-bo-s*, ki smo ju ugotovili za grščino, kaže toharska oblika druge. prevojnje stopnje v korenskih zlogih, t. j. polna in reducirana stopnja sta ravno zamenjani in to je čisto v skladu z zakoni ievr. prevoja; v bistvu gre le za to, na kakšno verbalno deblo se je vsakokrat pritaknil *-bo-*. Podobno razmerje smemo domnevati v grškem paru κάλη-βο-ς „mutilus“ nasproti κολοβό-ς, kjer gre za dve različni prevojni stopnji korena **(s)qelē-* „rezati“.

Druga komponenta v sufiksalskem delu našega κερεβρο- je pa znani sufiks *-ro-*. Preostane nam samo še razlaga tega v resnici nenavadnega sufiksalnega konglomerata. Podoben kompleks kaže nekaj pomensko sorodnih ali pa vsaj v isto vulgarno-ekspresivno sfero spadajočih besed:

a) Od starega, po vsej verjetnosti ievr. debela s sufiksom *-bo-*, izpeljanega od **sū-s* „svinja“, izvirata lat. *subā-re* „biti v času gonjenja“ in gr. σύβας· λάγνος pri Hesych.

Toda nasproti temu stoji σύβρος· κάπρος Hesych. (kodeks σύμβρος, toda na napačnem mestu, kjer abeceda zahteva prvo obliko). S tem so v tesni zvezi σύβροι· ισχυοί, λαγαροί, τάφροι (i. e. ταῦροι?), dalje συβριάζω, ki ga Hesych. navaja v 3. osebi ednine v pomenu „σβαρεύεται, τρυφᾷ“ in podobno EM 732, 26; čitati ga je treba tudi v Aristoph. Pax 344. Očitno gre tu za

4) Ali gre pri tem za razliko v osnovni bazi: anit-baza pri prvi obliki ali pa za okrajšavo iz nekega **kēiēb-* iz ritmičnih razlogov, -je za razlago malo važno.

isto izpeljavo, v grščini v celoti pod vplivom bolj ekspresivnega $\sigma\upsilon\varsigma$, le da je ta skupina dobila dodatek v priponi *-ro-*.

b) Bolj starinski začetek kaže $\acute{\upsilon}\beta\acute{\alpha}\lambda\lambda\eta\varsigma$: $\lambda\acute{\alpha}\gamma\nu\omicron\varsigma$ pri Hesych., spet izveden od nekega adj. $*\acute{\upsilon}\beta\omicron-$ „pohoten“; njemu se pridružuje z *r*-ovskim sufiksom $\acute{\upsilon}\beta\omicron\iota\varsigma$ „prevzetnost, nesramnost; pohota“, ki dobi s tem svoj najnaravnejši etymon in je morala pomeniti prvotno ravno tako „pohoten, navaljujoč“, prvotno res pretirano venerično udejstvovanje označujoča beseda pa je že v zgodnjem razvoju prešla na bolj abstraktni pomen, ki je že pri Homerju takorekoč izpodrinil prvotno nianso.

Takih tvorb s konglomeratom *-bro-*, *-bri-* (zadnje je le abstraktna tvorba k adjektivu na *-bro-*; cf. $*akri-s$, $*okris$ nasproti $*akr\acute{o}-s$ že iz ievr. časov, specialno grško pa $\lambda\upsilon\kappa\omicron\iota-\phi\iota\varsigma$: $\lambda\upsilon\kappa\omicron\iota$) je v grščini še več; večinoma so res mlade tvorbe, toda po svojem značaju vse spadajo v ekspresivni del grškega besednega zaklada in so potemtakem za precizno ugotovitev zgodovine tega sufiksa precej neprimerne; toda v neki precej stari dobi grške jezikovne zgodovine je morala nastati kontaminacija dveh samostojnih tvorb: $*su-bo-s$ in $*su-ro-s$; zadnje je prav verjetno ohranjeno v lat. *surire* „biti pohoten — biti prepoln soka“, ki ga Walde—Hofmann, LEW⁸ II 635 sicer navezuje na ievr. $*s\bar{u}-ro-s$ „vlažen“, pa je po mojem mnenju prej soroden z našimi zgoraj omenjenimi skupinami; pomen „biti prenasičen s sokom“ gre prav lahko na prvotno sliko živali, ki se goni ali ki je znana po svoji silni rodovitnosti. Končni produkt te kontaminacije $\acute{\upsilon}\beta\omicron\omicron-$ in $\sigma\upsilon\beta\omicron\omicron-$ je bil po svoji konsonantni strukturi precej bolj ekspresiven in je zato dal povod za nove tvorbe tega tipa, ki topot niso več potrebovale za osnovo dvojico tvorb z *-bo-* in z *-ro-*. Na podoben način si smemo razlagati tudi prav tako ekspresivne tvorbe z *-d-ro-* v gr. $\lambda\alpha\iota\delta\rho\acute{o}\varsigma$ nasproti $\lambda\iota-\rho\acute{o}\varsigma$ „nesramen“ in s $-\phi\rho\omicron-$ v $\sigma\kappa\epsilon\lambda\iota-\phi\rho\acute{o}\varsigma$ in $\sigma\kappa\lambda\eta-\phi\rho\acute{o}\varsigma$ „tenek, mršav“, kjer gre brez dvoma spet za podobne kontaminacije, ki pa jih z našimi sredstvi ne moremo več zasledovati v starejšo dobo, ker nam manjka vsakokrat drugi člen, ki bi dal pojasnilo, kje je treba iskati začetek teh tvorb.

Po zgledu teh ekspresivnih tvorb — ali pa kot eden od prvih primerov je torej v neki dobi poleg $*ker\acute{a}-bo-$ stopil novi adjektiv z *-ro-*: $*ker\acute{a}-b-ro-s$. V glosi $\kappa\epsilon\rho\beta\alpha\lambda\acute{\alpha}$ pa se nam je v podaljšavi ohranil še prvotni izhodiščni adjektiv, morda izpeljan od anit-baze.

Dosedanje razlage so videle večinoma v $\kappa\epsilon\nu\acute{\epsilon}\beta\rho\epsilon\iota\alpha$ sorodnika substantiva $\kappa\iota\nu\acute{\alpha}\beta\rho\alpha$ „vonj po kozlu“, tako n. pr. Boisacq, nazadnje pa Grošelj v ŽA II, 1952, 67. Toda drugačni vokalizem v prvem zlogu nam to odsvetuje. Glede sufiksa naj pripomnim, da so že stari etimologi videli v njem glagol $\beta\iota\beta\rho\acute{\omega}\sigma\kappa\omega$ „žrem“, cf. Tzetzes, Hist. 8, 160.

76. κόχλος

pomeni po Thompsonu, A Glossary of Greek Fishes, str. 132 „a spiral shell“ or „stromboid gastropod“ (Aristot. etc.), poleg tega pa tudi „a land snail“ (Aristot.), „a trumpet-shell“ (Theocr. 22, 75 itd.). Izvedenka κόχλιας pa pomeni običajno „an ordinary land-snail“ = helix (Thompson 129 sqq.). Cf. tudi Liddell—Scott s. vv.

Ker je pomen izrazito omejen na školjke ali polže s spiralno lusko oziroma hišico, se mi zdi, da je treba izhajati iz pojma „zavit, zaokrožen“, saj je n. pr. ἔλιξ „zavit, spiralast“ tudi prešel v oznako za polža. Tedaj smemo izhajati iz ievr. *ghogh-lo-s „zavit“, „zaokrožen“ in primerjati nasl. skupino, ki jo je ugotovil Lidén, Arm. Studien, str. 93—95: arm. *gog* „Höh-lung, Bauschung, Schoß, Busen des Menschen“, kot adj. „hohl, konkav“, lit. *gogas* „des Pferdes Rücken über den Schultern an seiner höchsten Stelle“, n. norv. *gag* etc. „rückwärts gekrümmt, zurückgebogen“, n. isl. *gagr* „einwärts gebogen, schief gedreht oder zusammengewunden“ in dr., arm. *ggvem* „ulnis am-plector, in ulnis gesto, nutrio, foveo“ od nekega **ggu* „naročje“.

Ievr. koren je bil *ghogh- „kriviti, upogibati“, seveda z delno podaljšavo (v arm. *ggvem* in lit. *gogas*). Grški κόχλος dobi najbližje sorodnike v nasl. germanskih besedah: n. šved. *gigel-tänd* „ein Zahn, der von der Zahnreihe schief heraussteht“, dial. *jigla* „die Zähne eines Sägeblattes ausbiegen“, ki gresta na pragermanski glagol **gaglian*, to pa na isto praoblisko kot grška beseda: *ghogh-lo-s⁵⁾.

Spričo te pomenske in formalno zadovoljive razlage se mi zdi potrebno zavreči dosedanje etimološke poskuse: zvezo s κόγχος „školjka“, cf. Boisacq 479, kjer zadenemo na pomanjkanje -n- pred -χ- in na pomenske težave, dalje zvezo z let. *kigulis* „eine Schnecke im Häuschen, das Schneckenhaus“ (Petersson; Griech. und lat. Wortstudien, 10 sq.) — ali zvezo z ir. *cūalean* „curl“ (Strachan v IF. Anz. II 124) — ali zvezo z ievr. **qagh-* „umfassen“ (Thurneysen, IF. Anz. 5, str. 128).

77. κτηδών

pomeni a) „lesna vlakna“ (Theophr.), „vlakna v telesu“ (Hippocr.), c) „žile v kameninah“ itd. Sem spada κτηδών „ki ima dobro razvrščena vlakna, t. j. lahko cepljiv“. Z zadnjim je sinonim εὐκτέωνος (Theophr., Plut.); isti substantiv *κτέωνον „vlakno“, „drevesni sloj“ je pa zabeležen tudi v Hesych. glosah: εὐδου-

⁵⁾ Drugače Hellquist, Sven. EO 186. Tedaj nam preostane norv. *gagra*, *gagla* „mit gestrecktem Halse und gehobenem Kinn gaffen“, kar je pa mlado. Etimologija zato nič ne trpi.

κτέανον· ἰθὺ πεφυκυῖαν, εἰς ὄρθον ἢ ἰθὺ κτέανον· τὸ ἰθὺ πεφυκὸς καὶ ὄρθον δένδρον. Zadnji dve glosi kažeta jasno, da ni mogoče pojmovati sestavo εὐκτέανος glagolsko.

κληδών gre na starejše *κτε-ηδών in kaže znani denominalni in deverbalni sufiks, cf. k denominativu κοτυλη-δών od κοτύλη, k deverbalom κληδών od κλεF-. Dosedanje razlage niso dosegle uspehov, ker so iskali v besedi bodisi verbalno deblo „cepiti i. p.“, ali pa naj bi bil med -ε-η- oz. -ε-α- izpadli konsonant -j-. Če pa suponiramo prvotni -u-, t. j. praobliki *κτεF-ηδών in *κτεF-ανον, nam postane stvar lažja: Kot ime ene najbolj vlaknatih rastlin se je ohranila v sti. beseda *kšumā* „linum usitatissimum“, odtod *kšāuma-s* „lanen“. K etimologiji — nejasni — prim. Walde—P. I 501 in Mayrhofer, Kurzgefaßtes EW. des Altind. 292. Predindoevropski izvor je prav malo verjeten.

Ker gredo grške skupine *kt-*, *kth-* in *pth-* na ievr. konsonantno skupino tipa gutural + dentalni spirant in ker te skupine enotno preidejo v sti. v *kš-*, je jasno, da moramo za osnovo naših besed rekonstruirati ievr. koren **kpeu-* (*k-* nedoločljiv). Kakšen je prvotni pomen tega korena, se da le približno ugotoviti: gre verjetno za prvotno verbalno deblo s pomenom „vezati, plesti i. p.“, odkoder (kot slov. **volkno* „vlakno“ ali gr. λάχνη od korena **uelq-*) deverbali **kpeu-ēdōn* in **kpeu-ano-m* v grščini in **kpu-mā* v sti., vse s pomenom „vlakno, vlaknasta ali za pletenje primerna rastlina“. K sti. pomenu „lan“ cf. nem. *Flachs* od *flechten*.

78. σαίνω in sorodniki

Glagol σαίνω pomeni v najstarejših zapisih „z repom mahati“: Hom. Od. 10, 217; 16, 6; 17, 302. Odtod kasnejši pomen „prilizovati se, ljubkovati“ (Pind., Aesch., Soph. etc.). Toda poleg tega je zabeležen tudi pomen „razgibati, razburiti“, tako v Eur. Ion 685 etc., NT I Ep. Thess. 3, 3 in pri Hesych. v glosi σαίνεται κινείται, σαλεύεται, ταραττεται.

1. Z glagolnim deblom *σαν-* v etimološki zvezi so številne besede:

- a) σαίνα· τὸ αἰδοῖον, ἡ μοῖρα Zonar., Theognost.;
- b) *σαννο/ιο-* „penis“ izkazuje naslednje izvedenke: *σαννάδας· τὰς ἀγρίας αἰγίας* Hesych., po Solmsenu, IF 30, 39 nastalo na podlagi nekega masc. **σάννος* ali **σάννας* ali **σάννων* kot feminizacija; — s pomenom „neumen“, prvotno „tisti, ki je za njega značilen *σαννο-* ali *σάννιον* = penis“: *σάννορος· μωρός, παρὰ Πίνδακτι. Ταραντῖνοι* (Hesych.), *σάνναν· τὸν μωρόν, Κρατῖνος* (Phot.), *σαννῖων „id.“* (Arr. Epict. 3, 22, 83); cf. *σαννυρίζω „zafrkavam“,* kar je verjetno treba čitati v Hesych. *ἐσαδνύριζεν ἡκαλλεν;* — deminutiv *σάννιον· τὸ αἰδοῖον* (Theognost. p. 123, 11) in v sestavi *σαννιόπληκτος· αἰδιοῖόπληκτος* pri Hesych., dalje

v lastnem imenu Σαννίδωρος „Epikurovo zafkljivo ime za Antidora“, Epicur. frg. 4; morfološko nejasno σαννίδιον τὸ αἰδοῖον, ἀντικέρκιον, παρὰ τὸ τῆ κέρκῳ σαίνειν, po vsej verjetnosti pokvarjeno namesto zgornjega σάννιον, Thes. Gr. L. VII 63.

Dosedanje razlage soglasno izhajajo iz pomena „penis“ kot prvotnega, iz tega naj bi nastal pomen „rep“ in odtod „z repom migati“; tako Solmsen, IF 30, 37 ss., po njem Boisacq, Brugmann, IF 39, 118 itd., Walde—P. I 709 in drugi; izhodišče bi bil torej nek **tu-ēn* „nabrekli = penis“. Ne glede na dejstvo, da ni nikjer izpričana nobena oblika — vsaj v atiščini — ki bi z začetnim *τ*- izkazovala sled nekdanjega **tu-ē*), pa že kronologija pomenov kaže, da ni ta razlaga v redu: prvotno je brez dvoma „mahati z repom“ in po vsej verjetnosti, kot bodo pokazali nadaljnji sorodniki, „mahati; biti razgiban, nemiren“ sploh. Iz pomena „mahati“ se je prav lahko razvil pomen „rep“, cf. gr. σόβη: σοβέω; nem. *Schweif*; predvsem pa lat. *ad-ūlō*, ki izvira iz **ūlo-s* „rep“ in spada po vsej verjetnosti k nekemu deblu **aul-*, **ūl-* „mahati, majati, nihati“ v nord. *aula* etc. „mrgoleti“ itd. Iz pomena „rep“ pa se je prav lahko razvil „penis“, za kar je dosti paralel, cf. gr. κέρκος itd.

Da je pomen „razgibatí, biti razgiban“ res prvoten, kažejo naslednje besede, ki so po mojem mnenju najtesnejši sorodniki glagola σαίνω:

2. a) σάλος „razgibanost, valovanje morja“, tudi o „potresu“ etc., σαλεύω „premetavam, pretresam, majem“ (peruti, tla, konja itd.); σαλαγέω, σαλάσσω „pretresati, razgibatí“; σαλυγὰ ἢ συνεχῆς κίνησις (Hesych.);

b) o duševnosti: σάλος „žalost, razburjenje“, σαλεύομαι „sem razburjen, zmeden“ itd., z glosami: σάλα φροντίς, βλάβη (Hesych.), σάλα φροντίς, οὕτως Αἰσχύλος (Phot.), σάλως ὁ πεφροντισμένος (Hesych.), ἀσάλλειν ἀφροντιστεῖν, σάλα γὰρ ἡ φροντίς (Hesych.), podobno Ētym. M. p. 151, 49 = Nauck, Trag. Gr. Frg. 99 (Aesch. fr. 319) z nadaljnjimi citati, dalje Kaibel, Com. Gr. Frg. 172 = Sophr. frg. 113.

c) Sem spadajo še: σαλαῖς κωκυτός (Hesych., cf. Thes. VII 32), σαλαῖζειν ὀρηγεῖν (Suíd., Zonar., = κόπτεσθαι Hesych.), σαλαῖζειν Ἀνακρέων ἐπὶ τοῦ ὀρηγεῖν . . . (Ētym. M. p. 707), z nekoliko nejasno reduplikacijo (?) σασαλαγεῖ ὀρηγεῖ pri Hesych.; nazadnje tudi σαλαγή βοή pri Hesych. — Ta skupina gre na nek starejši pomen „žalost, razburjenje“, cf. zg. b.

⁶⁾ Kljub splošnemu grškemu σ- iz ievr. **q*-, tudi v att. σέ, σός, vendar nekateri izolirani primeri kažejo v att. *t*-, cf. παργάνη naspr. splošnogr. σαργάνη. Drugače Schwyzler, GrGr. I, 319.

Solmsen, IF 30, 38 domneva, da je stalno dolgo merjeni *-i-* v περισαίνω pri Homerju dokaz za prv. **tu-*. Ista okoliščina govori za **qsu-* v prav tolikšni meri, cf. hom. ἔβ-σελμος, kjer imamo v začetku korena prv. verjetno **ksu-*, Boisacq 859.

H glosam ἀσάλης in σάλα cf. Frisk, Gr. EW. 159 sq.: izhodišče je pomen „ταραχή“ v psihičnem pomenu.

d) Končno spadajo sem besede σαλάκων „bahač“, cf. Etym. M. 270, 40 sq., διασαλακωνίζειν pri Aristoph. Vesp. 1169, cf. Etym. M. 270, 38 sq., i. dr., ki izvirajo iz pomena „ἀπὸ τοῦ σαλοῦσθαι, ὃ ἐστὶ ἀβρώς διαβαίνειν καὶ οἰοῦναι σεῖεσθαι Etym. M. 270, 40 sq.: t. j. = „človek, ki hodi z bahavimi gestami“.

Po vsej verjetnosti smemo sem navezati σάλος „simplex, stultus“, ki ga citirata Hesych.: ὕδματος· σάλος, φλύαρος in Suid.: Σίληνος, ὁ σάλος καὶ φλύαρος; cf. tudi σαλακῶρων· εὐήθων Hesych.

Persson, Beitr. 484 je to skupino analiziral v *tuəlo-s „Schwellen des Wassers, des Windes“ in jo postavil k ir. *tuile* „Flut“ in dalje k ievr. *teu- „schwellen“; sorodstvo s σαίνω bi potemtakem ostalo tudi v tem primeru. Toda prvotni pomen „naraščati“ je treba zavreči, zlasti pri tej izvedenki s sufiksom -lo-, ki nam jasno kaže na prvotni pomen „nemirno gibanje, razgibanost“, cf. zlasti κονίσσαλος „oblak prahu“, prv. „vrtinčenje prahu“. Dalje cf. skupini pod t. 79 in t. 80.

3. S sufiksom -θ- je pa tvorjen od našega korena na eni strani σά-θη = πόσθη Aristoph. Lys. 1119, ki po sufiksu spominja na πόσθη in mora eden od teh substantivov biti analogičen po drugem (Brugmann, IF 39, 118); ako izvajamo σάθη iz glagolnega debla σα-, je upravičeno mnenje, da je -θα primarno pri σάθη in po tem ga je prevzel πόσθη; kajti prvo spominja po formaciji na σπά-θη: σπά-ω. Prvotni pomen je spet „rep“, t. j. „to kar se vihti“. — Ekspresivno tvorbo z akumulacijo sufiksov pa vidim v Hesych. σα-θα-ρ-υγά· ταραχή; kjer -υγά spominja na zgoraj omenjeni σαλυγά, pa tudi na ἀραρυγή i. p., -tha- pa na gr. ekspresivne tvorbe kot ῥα-θα-πυγίζω, ῥα-θα-σώω i. p., k -(α)ρ- cf. κελ-αρ-ύζω itd.

Centralni pojem je pri vseh teh skupinah očitno „biti močno razgiban“, trans. „razgibati, premetavati, vihteti“ in delno tudi o krožnem gibanju, na zadnje namreč kažejo besede za „rep = penis“, cf. nem. *Schweif* iz *swaipa- „kroženje, vihtenje“, posebno pa κονίσι-σαλος, ki gre na prvotni pomen „vrtinčenje“. Pri znanem stanju ievr. pomenov za gibanje je razumljiva skoraj stalna vzporednost „premočrtno gibanje“ in „kroženje“, cf. n. pr. lat. *colō*: sti. *cáratī* „gre premo“, ievr. *Heuer- „drveti, hiteti proti“ in „vrteti se“ v Slavistični reviji V—VII, str. 230 ss. itd. Tudi spodaj bomo našli več primerov za krožno pojmovanje „razgibanosti“, gl. op. 7.

Sam od sebe se iz vseh teh tvorb izloči glagolni koren σα-. Od tega so po popolnoma neoporečnih pravilih izvedeni σά-θη, gl. zg., σαίνω, ki gre na *σά-νίω, kot gre φαίνω na φά-νίω, in končno σά-λο-ς kot čisto pravilna deverbarna tvorba v funkciji nominis actionis.

Nadaljnja razlaga zavisi od tega, kaj smemo iskati v grškem začetnem antevokalnem σ-; poleg *tu-, ki pa ni popolnoma

vsegrški, je po vsej verjetnosti prešla v σ -tudi ievr. skupina * $s\ddot{u}$ -, kot nam kaže gr. $\sigma\upsilon\acute{o}\varsigma$ „zakrivljen“ nasproti stvn. *swīnan* „znižati se“ (Boisacq). Ako je v našem primeru izhodišče * $s\ddot{u}$ - oziroma — kar je toliko bolj verjetno, ker sam * $s\ddot{u}$ - ponavadi preide v *-h\ddot{u}*- — trokonsonantna skupina * $qs\ddot{u}$ -, dobimo primerne sorodnike v naslednjih skupinah:

1. Slov. *xvějō*, *xvějati* v: rus. *xvejuś*, *xvejatsja* „gibati se“, m. rus. *xvíjaty* „nagibati se“, med. „omahovati“, češ. *chvějí*, *chvíti* „tresti, majati“ etc., polj. *chwieję*, *chwiać* „tresti“ itd., gl. Berneker, Sl. EW. I, 407—408.

2. vzh. friz., srdnem. *swāien* „sich schwingend bewegen“, nizoz. *zwaaien* id., angl. *sway* „sich neigen, schwanken, schwingen“. Slov. in germ. skupino združuje Berneker I. c., k nadaljnji literaturi cf. Falk—Torp, Norw.-dän. EW. II 1208 in 1559⁷⁾.

Ako je ta primerjava pravilna, gresta obe skupini na ievr. * $qs\ddot{u}ē-iō$ „biti razgiban, gibati se, predvsem o sunkovitem gibanju“. Walde—P. II 518, pa že tudi drugi, cf. Berneker I. c., so obe skupini ali vsaj germansko postavljali k * $s\ddot{u}ei$ - „biegen, schwingen, drehen, lebhaft bewegen“; ta razlaga bi spravila v nevarnost našo zvezo z gr. $\sigma\alpha$ -, je pa malo verjetna zaradi slov. *x*-, ki kaže na neko konsonantno skupino, namreč na * $qs\ddot{u}$ -, gl. sp. Povrh je verjetno, da gre sem še skupina 3, brez dvoma pa 4, tako da moramo že za praievr. jezik vzpostaviti korensko obliko * $qs\ddot{u}ē$ -, reducirano * $qs\ddot{u}ə$ -; iz zadnjega je seveda grško $\sigma\alpha$ -.

S tem imamo pomensko čisto enotno ievr. skupino v treh omenjenih jezikih. Nadaljnji dve skupini to dejstvo samo potrjujeta:

3. V germanskih jezikih imamo skupino, ki se združuje pod **swa-pa*-, delno pod **swēþia*-: stnord. *svaþ* ntr. „glatte Stelle, Gleiten“, *svoþu-sār* „Streifwunde“, *svaþa*, *svēþja* „gleiten“, *svāēþi* „ein dem Winde ausgesetzter Ort = worüber der Wind hinfegt“, ags. *swaep* „Spur“, nem. *Schwaden*, sr. d. nem. *swad*, *swade* „Reihe gemähten Grases oder Kornes“ i. dr., gl. Fick—Falk—Torp, III⁴ 545 in Falk—Torp, Norw.-dän. EW. II 1207 sl. z nadaljnjim materialom; pomen naj bi bil po Falk—Torp I. c. „schwingen“, cf. nvnem. *Schwaden* „Schwingel, festuca = e. Pflanze“, n. d. nem. *swad*, *swed* „Schwung der Sense“. **swaþa*- bi torej bil particip k **swē*- pod 2; **swēþia*- v stnord. *svāēþi* pa bi šel na polno stopnjo, ki je brez dvoma v zvezi s pripono *-io*-.

4. Brez dvoma gre po mojem mnenju sem še dosedaj nejasna slov. skupina: a) *xytiti*, *xytati* „hiteti“ pos. za kom, loviti, grabiti“, cf. scsl. *xytiti* „grabiti, ujeti“, srb. *hitati* „grabiti; vreči; hiteti“, *hititi* „grabiti; hiteti“, slov.-srb. *hiteti* i. dr., gl. Berneker,

⁷⁾ M. rus. pomen „nagibati se“ in angl. „upogibati se“ i. dr. kažejo vzporednost „premočrtno gibanje“: „kroženje“, cf. zg. Kot se bo izkazalo pozneje (Slav. rev.), je s korenem **qseU*- homonimen in po vsej verjetnosti identičen nek drug koren s pomenom „nagibati, kriviti se“,

Sl. EW. 1, 414, kjer dobimo tudi polj. *chystać* „omahovati“; odtod adj. *xyrz* „hiter — spreten“ Berneker ibd.

b) slov. *xvatiti* „zgrabiti“ (scsl., rus., srb., češ.) in *xvatati* „zgrabiti (polj., slov.) — hiteti (češ.)“, cf. še češ. *chvat* „brzina“, *chvatavý* „hiteč“, d. luž. *chwataś* „hiteti“ etc., Berneker 407.

Dosedaj sta skupini sicer spoznani za sorodni, vendar brez primerne etimologije, cf. Pedersen, IF 5, 81. 66: onomatopeja; Brückner, KZ. 51, 239: lit. *kuṭū* „aufrütteln“, *kuṭrus* „emsig“, sl. *podskytiti* „anlehnen“ i. p.

Pomensko jedro je brez dvoma „hiteti, drveti“, šele sekundarno (z acc. smeri) je dobila skupina trans. pomen in sicer „drveti za kom, skušati dohiteti“; *xvatiti* pomeni morda celo prvotno kavzativno — tip **u-mer-ti*: *u-mor-iti* — „povzročiti, da kdo drvi = poditi = loviti“, -*a-* je razumljiv pri set-bazi.

Prvotno imamo torej opravka s podaljškomo na -*t-* od korena **qsuē-* „biti razgiban, hitro se gibati“; k temu podaljšku cf. lat. *qua-t-iō*: gr. $\pi\tau\nu = \pi\acute{\alpha}\sigma\sigma\epsilon\iota\nu$, sl. **moltiti*: **melti* itd. -*y-* predstavlja redukcijško, -*va-* pa \bar{o} -jevsko polno stopnjo tega korena.

Ilevr. koren **qsuē-* je treba nastaviti zaradi slov. *x-*, ki gre najbolje na konsonantno skupino **qs-*. Poleg tega pa imamo indirekten dokaz za ta **qs-* v neki drugi skupini, ki izvira iz anit-baze **qseu-* in ki bom o njej razpravljal v letošnji Slavistični reviji št. 1—2.

Od korenenske oblike $\sigma\alpha-$, ki smo jo zgoraj ugotovili v grščini, pa izvira še naslednja beseda.

79. $\sigma\alpha\pi\acute{\upsilon}\lambda\lambda\epsilon\iota\nu$

$\sigma\alpha\iota\nu\epsilon\iota\nu$. $\rho\acute{\iota}\nu\theta\omega\nu$ Hesych. = Rhinthon. frg. 24, cf. Kaibel, Com. Gr. Frg. 188 (ki pa razlaga zadevo čisto nepravilno, s * $\theta\alpha\pi\acute{\upsilon}\lambda\lambda\epsilon\iota\nu$, kar je za sicilsko in južnoitalsko grščino neverjetno), je verjetno zabeležen tudi v glasi $\acute{\alpha}\pi\upsilon\lambda\lambda\acute{\epsilon}$. ω $\alpha\iota\nu\epsilon\iota\theta\omega$, kot je to videl Hemsterhusius, cf. Kaibel l. c. in Thes. VII 68; po njem je treba popraviti v $\acute{\alpha}\pi\upsilon\lambda\lambda\acute{\epsilon}\theta\omega$, pri čemer bi imeli opravka z lakon., elid. ali kipr. gloslo, ali po Kaibelu v $\sigma\alpha\pi\upsilon\lambda\lambda\acute{\epsilon}\theta\omega$.

Beseda s svojim pomenom nujno spominja na gr. glagol $\sigma\alpha\iota\nu\omega$, ki je pravzaprav sinonim, in zdi se mi, da se tudi etimološko besedi dasta zvezati; - $\acute{\upsilon}\lambda\lambda\epsilon\iota\nu$ je znan kot glagolski deminutivni sufiks, cf. Aristoph. $\acute{\epsilon}\xi\alpha\pi\alpha\tau\acute{\upsilon}\lambda\lambda\epsilon\iota\nu$ od $\acute{\alpha}\pi\acute{\alpha}\tau\eta$ in Hesych. $\acute{\epsilon}\sigma\delta\rho\alpha\rho\acute{\upsilon}\lambda\iota\zeta\omega\nu$. Koren je potemtakem $\sigma\alpha-\pi-$, t. j. ima podaljšek -*p-*; tega pa celo nahajamo v sorodniku grškega glagola $\sigma\alpha\iota\nu\omega$, namreč v češki tvorbi (star.) *chvěpl'u*, *chvěplati* „močno gibati“⁸⁾.

Na vprašanje, ali smemo domnevati skupni korenski podaljšek **qsuē-p-*, ali pa gre za samostojne ekspresivne tvorbe

⁸⁾ Drugače o $\sigma\alpha\pi\acute{\upsilon}\lambda\lambda\epsilon\iota\nu$ Solmsen, IF. 30, 41.

— v češ. bi mogli domnevati tudi vpliv slov. *svepiti* se „agitari“ — s korenskim bolj onomatopeičnim determinativom *-p-*, ki ga dobimo tudi v gr. κραι-π-νό-ς κραι-π-άλη i. dr., je težko odgovoriti.

80. σωλίγῃαι

δραμεῖν (Hesych.) je, če je prav izpričan, morda soroden z zgornjo osnovo σα-. Pred seboj bi imeli koren v polni ὀ-jevski stopnji, torej izvedenko *qsuō-lo- „drveč, razgiban“, lahko tudi subst. „razgibanost“, in *-ing-* bi smeli primerjati s precej sorodnimi tvorbami kot ειλιγγιάω „vrti se mi v glavi“, ὠλίγγη „guba“ i. dr., cf. tudi Hesych. πελίγῃαι ἐπιδραμεῖν.

81. Gr. τινθός

„boiling-hot“ s sinonimom τινθαλέος in kot subst. τινθός „the steam of a cauldron“ je sicer zabeležen razmeroma pozno, najprej pri Aristoph. Vesp. 329 (v sestavi διατινθαλέος), vendar je brez dvoma stara beseda. Dosedanji poskusi razlage ne zadovoljujejo, cf. Petersson, Balt. u. Slav. 48 op. (kot *kwi- : ievr. *qāu- „žgati“ ali *keu- „blesteti“). Ali ima τινθόν ἐφθόν (Hesych.) kaj pristnega na sebi, se ne ve; *-nt-* more biti dialektično nam. *-nth-* po Ficku, BB. 26, 234.

Korenski del je vsekakor τι-. Tega stavljam k naslednjim izvengrškim skupinam:

a) lat. *titiō*, *-ōnis* msc. „Feuerbrand, brennendes Scheit“; tu imamo izpeljavo s sufiksom *-tīōn-* od prvotno brez dvoma glagolskega debla v redukcijiški stopnji. Zelo verjetno je, da sem spadajo še: lit. *tīt-nagas* „Feuerstein“ (II. del sestave = s. prus. *nagis* „Feuerstein“); pri tem bi imeli opravka s superredukcijo težke baze, ki jo izpričuje lat. in verj. grški τιώ f. „Tag, Sonne“ (kot personifikacija prvotnega abstrakta na *-τώ*, cf. κακ-εστώ etc.), ako ni skupno s Τιτᾶν „Sonnengott“ in Τιθωνός „mož Eoje“ predgrškega izvora (za to Kretschmer, nazadnje Gl. 30, 96). Vendar s stvarnega in glasovnega stališča predgrški izvor teh besed absolutno ni dokazljiv; vedno imamo dolg *-ī-*, ki spominja na lat. *tītīō*; *-th-* v Τιθωνός je brez dvoma isti kot v τινθός, gl. spodaj. Pomen je v gr. „svetleč, blesteč“; „goreč“ v lat. in lit. (*tīt-*) je s tem popolnoma v skladu, cf. sti. *šōčatē* „blešči : gori“ etc. Ker je posledica ognja oz. gorenja „vročina“ oz. „kuhanje“, je zveza z gr. τινθός dana (cf. slov. *goretī* : lat. *formus*, gr. θερμός „vroč“, germ. v st. nord. *gerð* f. „das Gähren (des Biers)“; het. *war-* „goretī“ : slov. *vrēti* etc.)⁹⁾.

⁹⁾ Walde—P. I 742 domneva v besedah s *tīt-* onomatopeje, kar ustreza za sti. *tithás*, precej težavno pa je pri lat. *tītīō* in drugih z dol-

2. Kot „bleščeča zvezda“ gre sem praievr. oznaka Sirija: avest. *Tištrya* Name der „Gestirngottheit“, sr. perz. *tištr*, n. perz. *tištar*; dalje sr., n. perz. *tīr* iz **tīra-*; sti. RV. *tišīya-* „ein Gestirn“ (Sayana: „Sonne“). K tej skupini spada brez dvoma gr. *τίριος* *δέριος*. *Κρητες* (Hesych.), kot so že večkrat domnevali. K iran. in indijski besedi gl. Götze, KZ. 51, 146—155, ki sodi, da je to ime še iz ievr. pradobe in da je fonetična dubleta k ievr. **tweis-* v gr. *σειριος* „οβλιος“ etc.; ta zveza se mi zdi pri praievr. izrazu nepotrebna, *σειριος* etc. gre brez dvoma k paralelni tvorbi v ievr. **tweis-* „bleseti, migljati“ (lit. *tviskėti* etc.).

Gr. *τίριος* je verjetno nastal iz **tī-ri* „doba vročine“ ali pa predstavlja prv. ime Sirija in se je to kasneje preneslo na letno dobo, ko se ta najbolj opaza.

3. Nadaljnji sorodnik so besede za „kvas, testo“: slov. *těsto* (kljub Vondráku, Sl. Gr. I 362 ne iz **těsk-to*: *těsk-*, *tisk-* „tiščati“), ags. *thāesma* m. „Sauerteig“, stvn. *deismo* id., ir. *tāis* „Teig“, gael. *taois* f. „id.; Sauerteig“; sem večkrat stavljajo tudi gr. *σταις*, g. *στατός*, kar naj bi nastalo pod vpl. *στέαρ* in homonimnega *σταις* „graisse compacte“ iz prv. **taist-*. Gl. Boisacq 905, Walde—Hofmann, LEW⁸ II 593. Lidénova razlaga IF. XIX 353 sq., po kateri naj bi ta skupina šla na ievr. *tāi-* „vlažen“, ni verjetna, ker nikjer ni razviden prv. pomen „feuchte, klebrige, teigige Masse“, temveč je ravno pomen „kvas“ v germ. in gael. odločilen: Kot gre nem. *gähren* s stnord. *jōstr* „Hefe“ k gr. *ζέω* „kuhati se, vreti“, slov. *kvas* k sti. *kváthati* „kuha se“ etc., lat. *fermentum* k ievr. **bhereu-* „kuhati (se), vreti“, prav tako gre ievr. **taisto-*, **tais-mon-* k našemu korenu; pomen „vreti, kuhati se“ je bil že zabeležen v gr. *τινθός*. Gl. tudi t. 4.

Lidén, Arm. St. 108 stavlja k **taist-* še arm. *threm* „(Mehl, Teig) kneten“ in sicer kot denominativ nekega **thir* iz ievr. **tī-ro-* „Teig“; ako je ta formalna analiza pravilna, je **tī-ro-* prav lahko sorodno z našo skupino; po obliki je ident. s *tīr* „Sirius“ sub 2.

Jasno je, da je pri tej razlagi pomen „testo“ sekundaren. Na isti način je prišla hetitsčina do *iššan* „testo“ preko „kvas, kvašeno testo“, koren je ievr. *jes-* „vreti“; alban. *gjesh* (*bukën*) „gnetem kruh“ gre brez dvoma na isti koren (ievr. **joséjō* „mache *gähren* = st. v. nem. *jerjan* id.). O tem v posebnem članku.

4. Končno gre v našo skupino brez dvoma hetit. skupina *zēari* „kochen (intr.)“, *za-nu-* caus. „kochen (trans.)“ in (po mojem) tudi *zēa-* „jesen“ (kot „čas zorenja“). O teh besedah prav tako mislim obširneje poročati v posebnem članku.

gim korenskim vokalem, ker bi pri posnemanju prasketanja brez dvoma pričakovali kratek *i*; tudi formalna stran lat. in gr. besed je tako težko razločljiva.

Koren vseh tu citiranih besed je bil brez dvoma težka baza; le da ni jasno, ali tipa **txj*- ali **tēi*-. Za **tēi*- govori stopnja **tai*- v skupini pod 3, ako gre sem; -*a*- je tu treba tedaj nadomestiti z -*ə*-; **tī*- v skupini 1. je indiferenten; kratki **tis*- pa more predstavljati hiperredukcijo baze **tēi*-, teže pa bi šlo s **txjē*-. Vendar pa je možna prv. oblika **tai*- s set-bazo **taj*- (t. 1, **tīro*- v t. 2 in 3) in s podaljškom **tai*-s- v t. 3 ter z njega redukcijsko stopnjo v t. 2 (arij. **tīš*-). Hetitsko zēgre na **tjē*-, pa tudi na **tēi*-.

Sti. *tīthi*- „ein lunarer Tag“ in (nezabelež.) *tīthá*- „ogenj“ bi predstavljala redukcijo lahke baze **tai*-, če ni v aspiraciji sufiksa ohranjen laringal set-baze (po nekaki metatezi, kot jo domnevajo. Toda pripadnost teh besed, posebno prve, je dvomljiva.

Preostane nam razložiti formalno stran gr. τῠθός.

A. Možno bi bilo izvajati -*nth*- iz ievr. *-*ndh*-; pri tem bi τῠθός mogli izvajati iz ievr. prezenta, s pripono -*dh*-, -*n*- pa bi bil nosiški infiks kot v sti. *ind-dhē* „entflammt“ od **aidh*-. Pri tem bi se mogli glede skupine -*ndh*- sklicevati na precejšnje število korenov s pomenom „goreti, žgati, smoditi“, ki v ievr. času kažejo to konsonantno skupino: ievr. **andh*- „prižgati, greti“ ZA III 176 s., **dendh*- v nem. *zünden*, **smendh*- ali **smandh*- v slov. *smoditi*, **gændh*- v germ. jezikih, n. pr. sr. v. nem. *küntēn* „prižgati“ i. p., **uændh*- „bleseti, sušiti“ v hetit. *wantewante-maš* „blisk“, slov. *po-voditi* itd.; vendar pa ima τῠθός zraven sebe ime Τῠθωνός in τῠώ, ta pa brezobzirno zahtevata, da ju pri razlagi τῠθός upoštevamo.

B. Zato je najbolje izhajati iz part. pass. **tī-tó*-s „žgoč, sijoč, vroč“: odtod abstraktum > personifikacija τῠώ in z ekspresivnim -*th*-, kot ga bomo takoj videli v vrsti barvnih adjektivov, Τῠθωνός; in nazadnje τῠθός s ponovnim ekspresivnim ojačenjem konsonantnega ogrodja, kot bomo videli, nikakor ne brez paralel v grščini. — Da bi Τῠθωνός imel predgrški, tkzv. protoindoevropski -*th*- iz praievr. -*t*-, je popolnoma neverjetno, ker τῠώ kaže vendar -*t*-, izhajati pa moramo iz iste praoblike, torej obakrat iz oblike z ievr. -*t*-; kot je znano, pa glasovni zakoni ne poznajo izjem, vsaj pri nemotenem razvoju ne.

V naslednjem podajam primere adjektivov in glagolov iz sfere „žareti, svetiti“ in iz obrobni območij, ki kažejo značilni sufiks -*th*- ali celo -*nth*-:

1. -*tho*- imajo adjektivi:

ἀρπιάδος in ἀρπιάλος φοίνιξ (Hesych.). O etimologiji bom razpravjal pozneje.

ληθον βαλιόν (spet Hesych.). O etimologiji Grošelj, ŽA III, 202 sq. V poznejšem času bom objavil še nekatere nove primere tega korena.

ξουθός „rumenkast“; prvotno pa „micans, migljajoč“; etimologijo gl. v Slavistični reviji IX, št. 1—2.

ψαιδόν· ὑποφοινίσσον (Hesych.), gl. sp. σπινθήρ!

V lat. rastlinskem imenu *caltha* „*Calendula officinalis*“ se po Waldeju, LEW² s. v. skriva grška beseda za „rumen“, *κάλθη, nastala iz *gh₁-dhā in sorodna s *helvus* etc. Cf. Walde—Hofmann, LEW³ I 143.

Od adjektivov za oznako barv cf. n. pr. še: νυθός „temen“ pri Hesych., ψοιδός „pepelnate barve“ (Inscr. Delos) i. dr.

Nazadnje smemo omeniti še κακιδής· ἄτροφος ἄμπελος, κακιδές· χαλεπόν, λιμηρές in κακιδά· λιμηρά pri Hesych., ki so sicer res sestavljeni iz ἰθ- „goreti“, „žgati“, cf. Boisacq 394, vendar na zunaj vzbujajo vtis besed s sufiksom *-tho-* itd.

Pri glagolu je najti *-th-* v φαέθω in φλεγέθω.

2. *-nth-* pa kažejo:

Lastno ime Ἀράρυνθος „zemljišče na Eubeji“, tudi ime psa Aktajonovega; ime je verjetno sorodno z ἀραρούσσω, kamor po Pape—Benseler I 70 spada tudi Ἀραρυγκέος, ime voditelja Epejcev.

ξανθός „rumen, zlatolas“. O etimologiji pozneje.

σπινθήρ „iskra“, ki spada najboljše k ψαιδόν, omenjenem zgoraj.

Iz teh in še številnih drugih primerov je razvidno, da je grščina pri tvorbi barvnih adjektivov in sploh besed, ki označujejo odtenke iz sfere svetlobnih variacij, zelo radodarna s tvorbami s *-th-* in *-nth-*; res je, da mnogo teh tvorb vsebuje ievr. *-dh-*, oz. *-ndh-*, cf. ἄνδραξ od *andh-, αἰθω iz *aidh- itd., tudi od zgornjih je to treba trditi za φλεγέθω, φαέθω in vrsto adjektivov na *-θός*, ker moremo vedno primerjati lat. *-do-* v *lucidus, luridus* itd.; toda dejstvo, da je lepo število teh besed imelo *-th-* in *-nth-*, nam daje možnost, da razložimo *-th-* v Τιθωνός in *-nth-* v τινθός z analogičnim vplivom teh tvorb, ali da vsaj domnevamo, da je pri ekspresivnem ojačenju v *-nth-* sodelovala asociacija s temi starejšimi tvorbami. Podobno razširjenje *-th-* in *-nth-* imamo v grških besedah za „govno, blato“, cf. ZA IV 295 sl.

82. σάλαξ

„miner's sieve“ or „riddle“ (Poll. 10, 149), pri Hesych. v obliki σάλαγξ . . . και μεταλλικόν σκευός, ὡσει ἔλεγε σιδηροπλάτης (σιδηροπλότης corr. Thes. VII 31), verjetno še σηλαγγεύς „gold refiner“ (Agatharch. 27, 28) so dosedaj vezali s σαλάσσω „pretresam, premetavam“, tako že Curtius, Grundzüge⁵, str. 372. Drugačno mnenje ima v. Blumenthal, Hesychst. 45, ki stavlja besedo σάλαγξ k lat. *lanx*.

Zaradi dolgega vokala v σηλαγγεύς in morda celo v Hesych. σηλία . . . και σκευός ἀρτοποιητικόν, če spada sem, pa ne mo-

remo iti na enotno s kratkim vokalom zabeleženi σά-λο-ς „pre-mikanje“, temveč je treba iskati navezavo v gr. skupini σήθω „presejam“, δια-τάω „id.“ etc., tako da imamo dve tvorbi z *-lo-*, eno s polno, drugo z reducirano stopnjo v korenu.

83. Lat. *sipillus*

je zabeležen samo pri glosatorjih in pomeni „ξύρον, novaculum“. Dosedaj brez razlage: Walde—Hofmann, LEW³ II 546.

Po mojem mnenju gre za izposojenko iz grščine in sicer iz grškega ξίφος „meč“; Hesych. namreč citira ξίφαι τὰ ἐν ταῖς ρυκάναις δρέπανα, ἢ σιδήρια, kar kaže na precej sorodno rabo rezila, ki ga zaznamuje ξίφος; kot je znano, ta pomeni tudi „nož“, torej je splošnejši, kot da misliti klasični prevladujoči pomen „meč“, cf. lakonski σκιφατόμος „režoč žrtev z nožem“.

Fonetično je ta etimologija v redu, če gre za starejšo izposojenko, pri kateri je mogel gr. *ph* preiti v neaspirirani latinski *p*; cf. *tūs* < θύος; Sommer, Handbuch 24 (o grških aspiratah), 240 in 248 (o začetnih konsonantnih grupah *pt-*, *ps-*, *ks-*). Preostane edino sufiks; ta je moral nastopiti analogično po tipu kot *pugillus* i. p., v deminutivnem pomenu. *-illus* na vsak način govori za vulgarni značaj besede.

Ljubljana.

B. Čop.

RÉSUMÉ

B. Čop: ETYMA

6.º ἀμόρα σερδαλις ἐφθῆ σὲν μέλιτι (Hésych., cf. Athen. 14, 646, d), d'οὐ ἀμορίτης ἄρτος (Sept.), et ἀμορβίτης (Athen. l. c. f), ἀμοργίτας πλακοῦντας (chez Hésych.), enfin ὄμωρος (Épich. et Sophr. chez Athen. 3, 110 b, c) et ὄμωρα σερδαλις ἐφθῆ, μέλι ἔχουσα καὶ σησάμην (Hésych.) et ὄμορίτας ἄρτος ἐκ ποροῦ διητημένου γεγονώς (le même) proviennent d'un *ἀμόρFā et *ὄμορFo-/ā- „fleur de la farine; farine très fine“, cf. les interprétamenta d'Hésychios!

Cette forme primitive est à couper en α-copulatif et un adjectif *mōr-ṽō-s „broyé, brisé“, identique à v. angl. *mearu*, v. h. all. *maro* „fragile, tendre“; la racine qui est à fond de ces formes est *mer- „broyer, écraser“ chez Pokorny, Idg. EW. 735 sqq.; pour le sens grec, cf. slovène *moka* de *menq- „broyer, écraser“; pour le α-copulatif, cf. gr. ἀμυλος „sorte de gâteau“ fait de farine fine, provenū de μυλ- „moudre“ (ainsi Prellwitz, EW.² 35; α- négatif est peu probable, contre Frisk 97, etc.). Le ὄ- de ὄμωρος, ὄμωρα, ὄμορίτης provient d'une action analogique des composés avec ὄμο-

7.º ἀμυγάλη „amande“, avec ἀμυγάλα, ἀμυγάλα des inscr. de Cyrène, doit être considéré comme un mot grec, dérivé par le suffixe -αλο-/ā

et -ελο/α d'un subst. *ἀμυγ-δο- „noix, noyau, partie dure des fruits“; le -zg- de la forme dorienne provient peut-être de -dg- ou mieux de -g-sk-, en tant que né d'une forme collatérale *ἀμυγ-σκο-.

On doit comparer le mot μούκηρος ou μύκηρος, en partie synonyme de ἀμυγδάλη, mais qui primitivement signifiait „κάρον“, voir Athen. II 52 c et 53 b. Celui-ci procède d'une racine *muk- „masse compacte, noyau, etc.“ que nous retrouvons dans gr. μύκων σωρός (Hésych.), v. norr. *múgi* „masse, tas“; pour le sens grec prim., cf. surtout m. h. all. *mocke* „Klumpen, Brocken“ et dial. *Mauche* „Auswuchs, Fußgeschwulst der Pferde“; contre Pokorny, Idg. EW. 752 et les autres, on partira pour tout le groupe d'un sens prim. „masse compacte, épaisse; masse arrondie“, cf. surtout v. angl. *mēagol* „fort“, auquel nous ajoutons la glose gr. (Hésych.) μυκλήρον· συνεχές, ἀχανές, dérivée d'un *μύκλᾱ „masse compacte“.

Le substantif ἀμυγέλα et ἀμυγδάλη a signifié d'abord „noix“, puis par un procès très connu, au temps où l'on a commencé à introduire en Grèce le fruit nouveau d'amande, il a passé au sens de „amande“; il est bien clair que l'idée d'emprunt du nom lui-même à un peuple d'Asie Mineure ou de Syrie n'a pas conduit à un résultat positif, cf. Schrader dans Hehn, Kulturpflanzen und Haustiere⁷, p. 395; pour les noms d'amande et d'autres fruits semblables importés de l'Asie Mineure, voir Hehn, op. cit. 387 sqq. Partout, le même procès d'appliquer un nom domestique au fruit étranger laisse supposer que le nom discuté doit être grec; on a d'ailleurs essayé de dénommer l'amande par des noms d'origine purement indo-européenne, ainsi κάρον (dans Sept.); μύκηρος déjà discuté.

71° ἀργιλίης „blanc“ (Archil.) et ἀργιλίη (Nic.) doit être coupé en ἀργι- (élément assez connu de nombreux composés) et *λι(εσ)- „éclat, lumière“, que nous rapprochons de *leip-, *lip-, „enflammer, brûler, briller“ attesté dans skr. *lip-* „enflammer“, v. norr. *leiptr* „éclair“ lit. *lipst* „il brûle“, *liepsnā* „flamme“, etc., voir Pokorny, Idg. EW. 653. Cette racine est à séparer de *lāp- „brûler, luire“ dans gr. λάμπα, etc., qu'on a tenté de tirer d'une forme *lāip-, commune à *lip- et à *lāp-. Détails à paraître plus tard. ἀργιλίης est donc un composé tautologique.

72° δειν-... και στρέφειν. Κύπριοι est à rapprocher de ἐπιδύσαι· ἐπιστρέψαι et de ἐπιδύ(ου)σον· ἐπιστρέψον selon O. Hofmann, BB. XV 94; celui-ci ajoute δύσαι· τοῦ τοίχου τὰ περίξ. On a donc une racine *deu- *du- „herumwenden, herumdrehen“. Selon notre opinion, on doit comparer: a) tokh. AB *tsu-*, B *tsuw-* „joindre, se joindre, rester attaché“, provenu d'un verbe i.-eur. *deu- „joindre, lier“ = prim. „tordre, tresser“; b) germ. *teu-dra- „lien, licou“ dans v. no r. *tjōdr* „Spannseil, Bindeseil“, v. h. a. *zeotar* „timon“; c) germano-celtique *dū-no-m „palissade, clôture, etc.“, provenu d'un part. passé „tordu, tressé“, cf. slov. *plot* de *plesti* „tresser“. d) i.-eur. *deus-, *dus- „bras, etc.“ dans skr. *dōṣ-*, av. *daōṣ-*, irl. *dōe*, slov. *paz-duha*, provenant d'un thème en -es- *deu-es- „la partie du corps qui se plie, courbe“. On reconnaîtra donc un thème verbal *deu- dont l'idée générale et primitive était „plier, tourner“.

73° δρύσαι· κατακολληθῆσαι et δρύεται· κρύπτεται et, avec redoublement, δενδρύαζειν (Lex.), δενδρύω „je plonge“ (Inscr. d'Epidaur.) repose sur un thème verbal *dreu-/drū- „tomber, plonger“ et se rapproche des groupes suivants:

1° let. *drugt* „sich mindern, zusammensinken“ et *sadrunkt* „zusammenschrumpfen, verfallen, einstürzen“ chez Mühlenbach—Endzelin I 503, III 613.

2° v. angl. *trūcian* „fehlen, ermangeln“, angl. mod. *truckle* „sich demütigen“, etc., et peut-être irl. *druch*, *droch* „mauvais, mesquin“, enfin v. norr. *traupla* adv. „kaum“, *traupr* „unwillig“, *trauþa* „fehlen, mangeln“, le tout chez Fick—Falk—Torp III⁴ 171—172, qui comparent déjà let. *drugt*. Cf. aussi Walde—P. I 800.

On posera un i.-eur. *dreu-, *dreuk/g- „tomber, baisser, plonger“, d'où l'ensemble des sens peut être expliqué.

74° ἠλόγη „obscurité“, λῶγη „crépuscule“ et λῶγαιος „sombre“ proviennent d'une racine i.-eur. **leug-* „éclairer, luire“ que Loth, RC. 36, p. 103 a trouvé dans gall. *lloer* „lune“ (**lug-rā*). Le sens du grec a évolué de même façon que dans iri. *loch* „noir“, gall. *llwg* et *llug* „m/sens“, qui proviennent de **leug-* „briller“, p. ex. Pokorny, Idg. EW. 688; ou bien, on partira pour ἠ-λόγη (ἠ- étant une préposition, Specht, Urspr. d. idg. Dekl. 12, note 1) d'un sens de „ce qui accompagne la lumière=ombre“, pour λῶγη et λῶγαιος d'un sens prim. „l'état entre la nuit et le jour=demi-lumière“, d'où „crépuscule“ et enfin „obscurité“. Enfin, sl. *sěns* appartient à la racine de *sijati* „briller“.

75° κενέβρεια „bête morte“, cf. Aristoph. Av. 538, frg. 693, Hésych., Suid., et „lieu où l'on vendait de la viande de bête morte“ (Erof., Phot.) n'appartient pas à κινάβρα „odeur de bouc“, à cause de la différence du vocalisme. Nous partons d'un substantif — primitivement adjectif — **κε-νεβρά* „bête morte ou maigre“ qui nous semble identique à la glose d'Hésych. κενεβρά λεπτά καὶ νεκρά κτήνη. La suite de *-r*...*-r* et de *-l*...*-r* dans un groupe identique ne peut être expliquée que par un *-r*...*-r* primitif; dans ce cas, nous rapprochons gr. prim. **κερεβρο-* „decrepitus“ de **ker-ē-* „versehren“ et „zerfallen, vermorschen“ chez Pokorny, Idg. EW. 578, attesté par lat. *carīēs*, gr. κήρ „mort“, etc.

Reste à expliquer le *-bro-* du mot grec. Nous croyons qu'il s'agit d'une contamination de deux suffixes connus: de *-bo-*, connu d'un nombre de mots expressifs, désignant des défauts du corps humain, et de *-ro-*, assez bien attesté dans toutes les langues i.-eur.; il est à noter qu'une pareille formation à suffixe *-bo-* semble être attestée par le tokharien: A *kāryap*, *kārip*, B *karep* „dommage“ (dans B aussi „malfaisant“) qui nous semble remonter à i.-eur. **kare-bo-s* „nuisible“; pour la différence du vocalisme, cf. gr. κάληβος en face de κολοβός „mutilé“; c'est A. J. van Windekens, dans son Lexique étym. des dial. tokh., p. 30, qui a reconnu la racine **ker-ē-* „b.iser“ dans le mot tokharien, mais sans avoir éclairé le suffixe.

Si le mot grec repose sur un *kera-bo-s*, on pourra y ajouter la glose d'Hésych. κερβαλά ἀσθενῆ, μεγάλη: le mot „μεγάλα“ y aura le sens de „long, maigre“, en tant que „ammaigri par la maladie“; on se rappellera l'adj. grec μακρός, qui a subi la même altération du sens. κερβαλά, s'il est attesté correctement, remontera à un **ker(α)βο-*, élargi par le suffixe *-αλο-*, cf. ἀπαλός, ἀταλός.

Le suffixe *-bro-* a son parallèle dans un groupe important de mots grecs: en face de lat. *subāre* „être en rut“, on trouve gr. σβάρας λάγνος, ὀβάλλης; λάγνος, etc., qui reposent sur un **su-bo-s* „pourvu de la lascivité semblable à celle des porcs“, car ils sont des dérivés de **sū-s* „sanglier“; d'autre part, on a: gr. σβρός κάπρος puis σβρρίζειν: σοβαρεύεσθαι chez Hésychios, Etym. M. 732, 26 et sans doute aussi dans Aristoph. Pax 344, enfin dans σβροί: ισχυροί, λαγαροί, ταβροι (?), qui avec σβρα ἐπι βοῶν, σημαίνει δὲ τὰ πρὸς ὀπαρόν τι ἐχοῦσας (Hésych.) remonte à un adjectif **so-bro-s* „sale, vivant dans des ordures comme le porc“. Enfin on ajoutera lat. *surire* „être en rut“ qui remonte à un **su-ro-s* „lascif comme le porc“ ou bien dérive directement de **sū-s* „sanglier“ en tant que „suis desiderio incendi“, sous l'influence de *parturire* ou *prurire*; le sens de „être plein de suc“ sera un élargissement secondaire, tiré du fait connu que le porc est un des animaux les plus productifs.

Les formations en *-bo-*, ainsi **su-bo-s*, et en *-ro-*, ainsi **su-ro-s*, se sont contaminées de bonne heure: **su-bro-s*; de cette forme, on a fait un substantif abstrait **su-b-ri-s* „lascivité, débauche“ qui a donné au grec ὕβρις; dès les textes les plus anciens, le sens général — mais non exclusif, cf. Théogn. 379 — de ce mot a été plus abstrait: „présomption, insolence, etc.“. Pour la formation, cf. ἄκρις, ὄκρις en face de ἄκρος ou λικριφίς en face de λικροί.

76° κοχλιάς „limaçon en spirale“ et κόχλος „coquillage en spirale“ dérivent d'un adj. i.-eur. **ghogh-lo-s* „courbé“, que nous retrouvons dans suéd. mod. *gigel-tänd* „ein Zahn, der von der Zahnreihe schief heraussteht“ et *jigla* „die Zähne eines Sägeblattes ausbiegen“; proto-geim. **gaglian*¹⁰⁾. Le groupe germanique appartient, selon Lidén, Arm. Studien, 93—95 à la racine i.-eur. **ghēgh-*, **ghogh-* „courber“, attestée entre autres par arm. *gog* „Höhlung, Bauschung, Schoß“, *ggvem* „ulnis amplexor“, lit. *gogas* „des Pferdes Rücken über den Schultern an seiner höchsten Stelle“, norv. mod. *gag* „rückwärts gebogen“, etc. Pour le sens grec, assez compréhensible d'ailleurs, cf. ἐλιξ, synonyme de κοχλιάς, dérivé de ἐλιξ „courbé, en forme de spirale“.

77° κτηδών „fibre du bois, du corps, veine des pierres, etc.“, avec εὐκτέανος „qui a les fibres tendres, facile à fendre“ et les gloses d'Hésych. ἰθυκτέανον et εὐθυκτέανον, sont dérivés des noms *κτεF-ηδών et *κτεF-ανο- qui reposent sur une racine i.-eur. **kpeu-* „lier, tresser ou, sembl.“; celle-ci se retrouve dans skr. *kṣumā* „linum usitatissimum“ et *kṣūma-s* „fait du lin“; *kṣ-* de **kp-* est normal; pour le sens du mot skr., cf. allem. *Flachs* de *flechten*.

78° σαίνω „remuer la queue; émouvoir, troubler“ avec les dérivés σάννιον αἰδοῖον, σαίνα τὸ αἰδοῖον; etc. et d'autres a eu le sens prim. de „remuer, agiter, ébranler“, le sens de „penis“ étant sans doute dérivé de „queue“; pour le dernier, cf. l'allem. *Schweif*, reposant sur **sueib-* „agiter“. Pour le sens prim. de „mouvoir“, cf. Hésych. σαίνεται κινείται, σαλύεται, ταραττεται.

Il est évident que σαίνω remonte à gr. prim. **sa-viō* tout comme φαίνω repose sur **φά-viō*. On partira donc d'une racine *sa-* que nous retrouvons dans gr. *σά-λο-ς* „agitation de la mer“, „tremblement de terre“, „irritation, souci, chagrin“, cf. Hésych. *σάλα φροντίς, βλάβη* et *σάλλειν ἀφροντιστεῖν*, etc. (v. Frisk, Gr. EW. 159 sq.), *σαλυγά, etc.* (le même), *σα-σάλαγαι θρηνηί* (le même), *σαλαῖξιν κόπτουσαι* (le même), etc., *σαλάκων* „fanfaron“ (pour *σάλαξ*, voir n° 82 ci-dessus). Tout le groupe repose sur une racine *sa-* dont on a dérivé *σά-θη* „πόσθη“ en tant que prim. „queue“ et le mot expressif *σα-θ-αρ-υγά ταραχή* (Hésych.), le dernier présentant un comble de suffixes comme p. ex. *σκι-νθ-αρ-ίζω, ρα-θα-πογίζω, κελαρόζω, σαλ-υγά, etc.*

Cette racine *sa-*, désignant „le mouvement, agitation“, provient de i.-eur. **qsu-* et se rattache à:

a) v. sl. *xvějō, xvějati* „se mouvoir“, germ. **swējan* „se mouvoir en s'élançant“ chez Berneker, Sl. EW. 1, 407 sq.

b) germ. **swaha-* „glissement“ dans v. norr. *svap* „das Gleiten, glatte Stelle“, *svaþa* „gleiten“, etc., voir Falk—Torp, Norw.-dän. EW. II 1207; le sens prim. était selon Falk—Torp „agiter, brandir“, à cause de allem. mod. *Schwaden* „festuca=Schwingel“ et b. allem. mod. *swad, swed* „Schwung der Sense“.

c) sl. *xytiti, xytēti* „se hâter — arracher, saisir“ et *xvatiti, xvatati* m/sens; ceux-ci reposent sur un élargissement **qsuō-t* et **qsū-t*; **uō-* est le degré plein *-ō-*, normal dans un itératif ou causatif.

On a donc une racine **qsu-*, **qsuō-*, **qsū-* **qsū-* „être agité, se hâter“ qui représente la base set de **qseu-* que nous allons étudier dans Slavistična Revija IX 1—2.

79° σαπέλλειν σαίνειν Πίνδων (Hésych.) appartient à la racine de σαίνω, mais le mot comporte un élargissement *-p-*, connu d'ailleurs de κραι-π-νό-ς, κραι-π-άλη et d'autres; le tchèqe apporte un exemple identique, semble-t-il, de la racine **qsuē-+-p-*: *chvěpl'ú, chvěplati* „agiter forte-

10) Autrement Hellquist, Sven. EO 186. L'étymologie de κόχλος reste intacte.

ment". Simple coïncidence ou parenté historique? -λλειν est diminutif, cf. ἐξασπτόλλειν chez Aristoph.

80° La glose d'Hésychios σωλίγζαι δραμαίν peut provenir d'un thème σω-λο-, parent du groupe 78°, en tant que venu du thème fort de cette racine **qsuð-*, comme dans sl. *xvatiti*. -ing- comme dans ειλιγγος „vertige“, (Hésych.) πελιγζαι επιδραμειν, etc.

81° τινδός „chaud“ appartient à une racine **tī-*, attestée par lat. *titiō* „tison“ (**tī-*+suff. -*iūn-*), gr. τινά „aurore“ (personification d'un abstrait du type de σβ-, κακ-ιστώ) avec le parent inséparable Τιθωνός et avec le nom des divinités solaires Τιάνες (le -*th-* de Τιθωνός ne peut nullement être expliqué par le passage du -*t-* i.-eur. à -*th-* proto-i.-eur. comme on a voulu, p. ex. Kretschmer, en dernier lieu Gl. 30, 96; il s'agit d'un fait purement grec, v. ci-dessous); enfin de lit. *tīt-nagas* „silex“ et peut-être skr. *tithás* „feu“.

Tous ces mots proviennent d'une racine **tēi-*, **tī-* „être chaud, brûler, luire, briller“; nous ajoutons les mots suivants: le nom de Sirius, pers. mod. *tīr*, parent de gr. τήριος δέρονς, Κοήτης (Hésych.), i.-eur. **tī-ro-* et **tī-ri-* „brûlant“, et av. *tištrya-*, pers. mod. *ištar* (Götze, KZ 51, 146 sqq.), provenus d'une racine élargie **tī-s-*.

Puis le verbe hitt. *ze-ari* „il bouillonne“, *za-nu-* „cuire“, *zena-* „autonne“, démontrant le vocalisme plein -*ēi-*; détails à paraître ailleurs.

Dans le mot hittite, on trouvera un parallèle pour l'évolution du sens grec: celui-ci repose sur un sens de „brûlant“; de cette nuance de „bouillonner“, on peut aisément parvenir à „fermenter, levain“: ainsi on ajoutera le groupe de gr. σπαις „pâte de farine du froment“, irl. *tāis* „pâte“, v. h. all. *theismo* „levain“ et sl. *těsto* „pâte“; ces mots sont dérivés de **tēi-s-* que nous avons reconnu dans av. *tištrya-*; d'un **tī-ro-* „fermenté“ > „pâte fermentée“, on déduira le mot arm. *tħrem* „je pétris“; le mot serait identique à **tī-ro-* dans gr. τήριος et pers. *tīr*. Pour le sens, cf. norr. *jǫstr* „levain“ de **jes-* „bouillonner“, lat. *fermentum* et surtout alb. *gjesh* „je pétris le pain“, reposant sur **joséjō* = v. h. all. *jerian* „faire bouillonner“; cf. hitt. *iššan* „pâte“ du même thème verbal!

Le -*th-* de Τιθωνός et le -*nth-* de τινδός sont des produits de renforcement expressif du part. passé **tī-ió-s* „brûlé“, conservé dans τινά; les mêmes consonnes figurent dans une foule de mots grecs de sens identique: φλεγεῖω, φαέω, ψαδόν (Hésych.), ἀρκιαδός, lat. *caltha* (gr. *κάληθ), ζουθός, λήθος, ξανθός, σπινθήρ, etc.

82° σάλαξ „crible des mineurs“ (Poll. 10, 149), chez Hésych. σάλαξ: . . . και μεταλλικόν σκευός, enfin σηλαγγός „a gold refiner“ (Agatharch. 27, 28) ne sont point parents de σάλος „mouvement, agitation“, comme on pense dès Curtius, Grundzüge⁵ 372, mais appartiennent à la racine bien connue de σήω „je tamise“, att. διατάω, etc. Le σ- en face de -ττ- et — dans τώ (Etym. M.) — de τ- attique ne surprend pas, car le mot peut reposer sur une forme de la langue commune; enfin, le groupe **tū-* qu'on prétend trouver dans σήω donne en att. ordinairement σ- simple. — σήω seul peut expliquer le -η- de σηλαγγός.

83° Lat. *sipillus* „ζυρόν, novaculum“ (Gloss.) est emprunté au grec ξίφος (ou à une forme semblable), à une date ancienne, où les aspirées du grec ont perdu leur aspiration en latin, cf. *tūs* de θύος, etc. Le *x-* a dû passer à *s-* du latin vulgaire comme *sitis* provient d'un **ksitis* plus ancien. Le suffixe -*illus* a été choisi pour obtenir un diminutif du primitif **sipus* ou **sipa*; pour le sens, cf. lac. σκιφα-τόμος „découpant avec le couteau“ et Hésych. ξίφαν τὰ ἐν ταῖς ῥυκάναις δρέπανα, ἢ σιδήρια qui attestent un sens plus vaste.